

Martina Poli in Barbara Kiri *

PO SLEDEH DR. OTMARJA MAJERI A

Prispevek govori o uspešnem zdravniku dr. Otmarju Majeriu, ki je svoje znanje in denar v obdobju med obema svetovnjima vojnama vlagal v dobrobit tako svojega rojstnega kraja Ormoža, kot kasneje tudi v Preddvor. V Ormožu je namreč ustanovil sanatorij in kopalništvo, v Preddvoru pa okrevališče.

Uvod

Dr. Otmar Majeri je bil uspešen zdravnik, ki se je zanimal predvsem za svoje medicinske dosežke in bil nanje tudi zelo ponosen. Bil je lastnik sanatorija in kopalništva v Ormožu ter pobudnik filma o Ormožu. Svoje znanje in denar je vlagal v dobro svojega rojstnega kraja Ormoža. Kljub težavam, ki jih je v asih imel z oblastmi v zvezi s pridobivanjem dovoljenj, je vseeno vztrajal ter svoje življenje podredil zdravljenju ljudi tako nižjega stanu kot najvišjih državnih uslužbencev. V najini raziskovalni nalogi z naslovom Po sledih doktorja Otmarja Majerija so naju zanimali predvsem življenje in dosežki dr. Majerija, kaj je bil dejanski vzrok za propad kopalništva in zakaj je bil naposled izgnan. S pomočjo fokusnih skupin sva raziskovanje razširili še na najine vrstnike in njihove stare starše, saj naju je zanimalo, koliko dejansko vedo o dr. Majeriu, neko zelo znani in pomembni osebnosti Ormoža.

Dr. Otmar Majeri

Dr. Otmar Majeri¹ se je rodil 30. oktobra 1895 v Ormožu kot zakonski sin Antona Majerija in Gertraud Majerij, roj. Medik. Imel je sestro Alojzijo, poročno Vrbnjak, s katero sta se dobro razumela ter tudi poslovno sodelovala. Leta 1921 se je poročil z Židinjno Ano Baumstein, vendar je njun zakon trajal samo nekaj let. Leta 1927 je v Ormožu ustanovil sanatorij za zdravljenje zlasti revmatičnih bolnikov. Za težje bolnike pa je uredil sanatorij oziroma okrevališče v Preddvoru pri Kranju. V letih 1932 in 1933 je zgradil in uredil kopalništvo v Ormožu.

Prav tako je bil slovenskega rodu, je bil bolj naklonjen nemškemu mišljenju. Šaljivi naslov *Osa*, ki je izhajal v pustnem časopisu, je o njem zapisal: »Nisem Srb in ne

Hrvat, niti Slovenec nisem rad, pola miša, pola ti, ich bin dr. Majeri«² Leta 1942 so ga Nemci izgnali. Majeri je emigriral v ZDA, kjer je do svoje smrti, 12. 2. 1957, živel v New Yorku.³

Kakšen je bil dr. Majeri kot oseba, vemo le to, da je imel humani odnos do ljudi in imel enak pristop do vseh pacientov, tako nižjega stanu kot najvišjih državnih uslužbencev. V vseh publikacijah, ki opisujejo dr. Majerija, so citirane zgolj in samo njegove zasluge v zvezi z medicino in s posameznimi uspešnimi primeri zdravljenja. Vsekakor je bil znana osebnost Ormoža, ki je s svojo dejavnostjo vtisnil neizbriseno pečat in tako prispeval k oblikovanju in razvoju Ormoža.

Slika 1: Dr. Otmar Majeri. Detajl z razglednice, bazen za plavalce.

Hrani: Muzej Ormož.

* Martina Poli in Barbara Kiri, učenki Osnovne šole Ormož do 31. avgusta 2007, Hardek 5, 2270 Ormož.

¹ Zgodovinski arhiv na Ptuj (dalje: ZAP), Kronika mesta Ormoža, str. 30 in 43.

² Nemani, Utrinki iz zgodovine mesta Ormoža, str. 285.

³ Vir: Davorin Bešvir, višji svetovalec na Upravni enoti Ormož.

Sanatorij

Leta 1927 je dr. Otmar Majeri v Ormožu ustanovil sanatorij za zdravljenje zlasti revmatičnih bolnikov. Uporabil je "Zeileisovo metodo"⁴, ki je temeljila na visokofrekvenem elektromagnetnem polju. Za sanatorij je kupil v Ormožu pritli no hišo evljarja Jurija urina (št. 56), nekdanj last zdravnika dr. Antona Žižka⁵, in jo nadzidal za eno nadstropje. Prizidal ji je še eno hišo (št. 61). V zgornjem delu nove hiše so bili namešeni stanovanjski prostori, v pritli ju pa elektroterapija oziroma ordinacija. Hišo svojega o eta, evljarja Majeri a, ki je stala nasproti (št. 58), je preuredil v gostilniške prostore, kavarno in bar in v vse tri hiše napeljal vodovod, ki ga takrat v mestu ni imel še nih e.⁶

Preprosti ljudje so sanatorij imenovali tudi nekakšen »Lurd«, saj je na mestu tedanjega sanatorija stala neko frančiškanska cerkev kot del frančiškega samostana.⁷

Kot je že omenjeno, je v sanatoriju potekalo zdravljenje z visokofrekvenimi žarki. Tukaj so zdravili kronična obolenja (revma, išias, arteriosklerozo, bolezni želodca in živcev, urejanje menstruacije in vse ženske bolezni, glavobol...). Specialna terapija za dame je z električno masažo oblikovala telo in mišice, jih krepila in utrjevala odpornost proti boleznim. Sanatorij je razpolagal tudi z večjim številom lepo urejenih sob, obiskovalcem pa je nudil izbrano hrano.⁸

Pacienti, ki so obiskovali sanatorij, so prihajali v glavnem iz mest tedanje Jugoslavije – iz Skopja, Beograda in Zagreba. Običajno so se pripeljali z vlakom do železniške postaje v Ormožu, kjer jih je pri akalu Majeri ev šofer Slavko Novak in jih z avtom odpeljal v penzion, v katerem so prenoevali.⁹

O strukturi gostov sanatorija dr. Majeri a nam poro a zgolj ohranjeno poro ilo o njegovih pacientih iz leta

1933. Med njimi so bili tudi naslednji gostje: dr. Ferdo Nikoli (profesor realne gimnazije v Zagrebu), Klara Nikoli (soproga omenjenega profesorja), Janko Slogar (profesor v pokoju iz akovca), gospa Berl (soproga direktorja in trgovca v Zagrebu), Magda Sterle (soproga svetnika stola sedmerice iz Ljubljane), Olga Sterle (študentka filozofije v Ljubljani), Marjan Sterle (profesor iz Ljubljane), Marjeta Turkovi (uradnica iz Zagreba), Ana Dereani (soproga sreskega na elnika v Konjicah), Danica Tomac (u iteljica v Zagrebu), Barbara Leber (u iteljica v Zagrebu), Marija Žargi (soproga trgovca v Ljubljani), dr. Franjo Žge (profesor na Ptuju), Dragotin Mlinari (finančni svetnik v Zagrebu), Ignac Geiswinkler (železniški komisar v Zagrebu), Erna Geiswinkler (soproga železniškega komisarja), Janoš Dan (posestnik v Prosenjakovcih), Erna Deutsch (soproga veletrgovca v Zagrebu), Margit Benedikt (soproga trgovca v akovcu), Olga Radl (uradnica finančne direkcije v Zagrebu), Vukica Piskunov (soproga sodnika v Varaždinu), Ludvik Fischer (veletrgovec v akovcu), Matija Velebit (general v pokoju iz akovca).¹⁰

Pri oskrbi in nastanitvi pacientov v sanatoriju mu je veliko pomagala njegova sestra Alojzija, ki je skrbela predvsem za nepokretne bolnike, o emer govori tudi vloga za obratovanje prenoiša za nepokretne bolnike pri sreskem na elstvu na Ptuju.

»Ona nima namena otvoriti kakšen samostojen obrat nego samo za bolnike, katere le i njen brat dr. Majeri ter med katerimi je res vedno ve takih bolnikov kateri ne morejo nikamor brez pomo i strežnika. Vsled tega njim dela velike težave, ker morajo za iste od daljnih gostiln donošati hrano, katera postane med tem hladna itd. ter za bolnike neprikladna. Podpisano županstvo se je prepri alo glede teh bolnikov, res je veliko takih, ki ne morejo nikamor. Kakor navaja prosilka je med pacienti minister Kora Vitomir, ministrski pomo nik iz Beograda, župnik iz Zagreba in ve drugih, ki se le ijo pri dr. Majeri u z elektroterapijo.«¹¹

V sanatoriju je zdravljenje potekalo z elektroterapijo. Uporaba električne energije in uvajanje aparatov na električni pogon pa so se konec 20. in v za etku 30. let 20. stoletja za eli uvajati tudi med prebivalci Ormoža. Vendar je bila mo električne energije v omenjenih letih še tako slaba, da se je utila uporaba vsakršnega električnega aparata. To je bilo opazno zlasti pri radijskem sprejemanju. Zato so se v Ormožu nekateri redki lastniki radijskih sprejemnikov leta

⁴ Zeiles je bil ljudski zdravnik, ki je deloval v zdravilišču avstrijskega mesteca Gallsbach, kjer se je mudil in deloval dr. Otmar Majeri kot Zeileisov asistent (Krajevni leksikon Dravske banovine, str. 666).

⁵ Dr. Anton Žižek se je rodil 17. januarja 1845 pri Sv. Antonu v Slovenskih goricah. Kdaj je prišel v Ormož za zdravnika, ne vemo, je pa tukaj ostal v zdravniški službi do leta 1889, ko se je preselil v Vojnik. Leta 1907 se je spet vrnil v Ormož in tu opravljal zdravniško prakso do svoje smrti leta 1921 (ZAP, Kronika mesta Ormoža, str. 29).

⁶ Nemani, Utrinki iz zgodovine mesta Ormoža, str. 285.

⁷ Krajevni leksikon Dravske banovine, str. 667.

⁸ Prav tam, str. 666.

⁹ Nemani, Utrinki iz zgodovine mesta Ormoža, str. 285.

¹⁰ ZAP, MOO, šk. 28, ovoj 106, Zapisniki sej s prilogami, 1933.

¹¹ ZAP, MOO, šk. 23, sig. 85(26), Dopis ormoškemu sreskem na elstvu v Ptuju.

1933 pritožili proti dr. Majeri u in njegovemu zdravljenju z elektroterapijo. Trdili so, da omenjeni zdravnik s svojimi aparati nalaš mo no moti sprejemanje zlasti ez dan med 11.30 in 14.00 uro. Od njega so zahtevali, da v navedenem asu preneha z obsevanji svojih pacientov. V zvezi z omenjenim sporom so nekateri pacienti dr. Majeri a 12. julija 1933 prišli v ob insko pisarno ter se zavzeli zanj in za njegovo zdravljenje – s prekinitvijo obsevanj bi bili namre sami najbolj oškodovani.¹² Kako se je omenjeni spor razrešil, ni znano, ker o njem ni ohranjene dokumentacije.

Dr. Otmar Majeri je za hišo št. 61 za el v za etku 30. let 20. stoletja graditi tudi veliko dvonadstropno hišo s sobami za svoje goste. Vendar izgradnje ni nikoli kon al, ker ga je prehitela druga svetovna vojna. Omenjena hiša je tako bila dograjena sredi 50. let 20. stoletja in danes nosi hišno številko Žigrova 6a v Ormožu.

Slika 2: Minister Vitomir Kora (ozna en s križcem) in drugi pacienti pred sanatorijem dr. Majeri a. Hrani: Muzej Ormož.

Kopališ e

Leta 1932 je mesto Ormož dobilo kopališ e ob reki Dravi, ki ga je uredil, v glavnem na lastne stroške, dr. Majeri . Najprej sta bila zgrajena bazen za otroke in bazen za neplavalce, ki sta bila ograjena z betonskim zidom širine 1,20 metra in višine do gladine srednje visoke vode. Cirkulacija vode je bila omogo ena preko dveh odprtih. Tretji bazen (za plavalce) v skupni dolžini 95 metrov in širini 12 metrov je bil razdeljen v dva prostora, in sicer v popolnoma zagrajen prostor v dolžini 35 metrov, ki je imel proti prosti vodi »pilotažno zgradbo s kamenskim ometom«, in v drug prostor, ki je bil proti prosti dravski vodi omejen s plavajo imi drevesi na dolžino 60 metrov. Kasneje je bil veliki plavalni bazen v enem delu popolnoma izoliran od dravske vode in se je vanj voda dovajala skozi filtracijske naprave iz dravske struge z elektri no sesalko. Na ta na in so dosegli, da je bila voda v bazenu za 2 do 4 stopinje toplejša od vode v dravski strugi. To je bilo nujno, saj se številni pacienti niso smeli kopati v mrzli vodi.¹³

Kopališko poslopje, ki je bilo zgrajeno nad gladino najvišje vode in kot lesena zgradba na pilotih, je v dolžino merilo 26,7 metra. Obsegalo je okrep evalnico s pija o in prigrizki,¹⁴ ki ga je vodila Slavica (Alojzija) Vrbnjak, sestra dr. Majeri a, in 17 kopaliških kabin. Ob koncu poslopja sta bila dva straniš na prostora, lo ena za moške in ženske. Prostor je bil proti železniškim tirom zagrajen z ži no ograjo na lesenih stebri kih. Vedno so bili pripravljene tudi dva rešilna olna, ustrezna rešilna oprema, vsa potrebna sredstva za prvo pomo , pa tudi razkužila in obveze so bili na voljo v izdatni meri. Oddelek kopališ a za otroke je imel dotok le iz sosednjega oddelka za neplavalce, zato se voda ni menjavala s tokom. Dotok je bil možen le pri visokem vodnem stanju, sicer je bilo treba bazen polniti. Bazen je bil v celoti betoniran, tla so bila gladka. Iz kopališ a so vodile strme stopnice k betonskemu koritu, ki je bilo namenjeno iš enju nog.¹⁵

Kraljeva banska uprava v Ljubljani je s svojim razglasom II/1 No. 9367/5, z dne 25. junija 1932, razpisala kolavdacijo (strokovni ogled opravljenega dela) javnega kopališ a zdravnika dr. Otmarja Majeri a v Ormožu za 16. julij 1932. Ob tem so ugotovili, da je kopališ na naprava v splošnem zgrajena v smislu koncesijske odlo be kraljeve banske

¹³ ZAP, MOO, šk. 23, ovoj 84, Gradbene zadeve 1932-1934.

¹⁴ ZAP, MOO8, šk. 23, sgn: 84/18, Srezijsko gostilniško dovolilo v kopališ u dr. Majeri a.

¹⁵ ZAP, MOO, šk. 23, ovoj 84, Gradbene zadeve 1932-1934, Odlo ba z dne 30/5-1932.

¹² Prav tam.

uprave II. No 9367/3 od 30. maja 1932 in tozadevnega projekta z manjšimi spremembami. Kraljeva banska uprava Dravske banovine v Ljubljani je zato 19. avgusta 1932 dr. Majeri u posredovala odlobo, da s hidrotehni nega stališ a in v gradbenotehni nem oziru ne obstajajo nobeni pomisleki in da kopališ e odgovarja zahtevam tedanjega asa. Zato so sklenili, da se na temelju 70., 79. in 89. lena vodopravnega zakona za bivšo Štajersko izda naknadno gradbeno dovoljenje za spremembo naprave, za celotno vodno napravo pa obratno dovoljenje pod dolo enimi pogoji, ki morajo biti v to kah 5 in 8 takoj izpolnjeni. Ti pogoji so bili naslednji:

Cela kopališ na naprava se mora vzdrževati v dobro uporabljenem stanju.

Posestnik naprave je odgovoren za vso škodo, ki bi nastala ob obrežju in drugim interesentom vsled obstoja te naprave.

V slu aju potrebne regulacije v tej progi mora posestnik naprave izvršiti vse potrebne spremembe na kopališ u v svrhu prilagoditve regulacijskemu programu na svoje stroške in sicer po navodilih in odredbah gradbenega vodstva in uravnave Drave.

V slu aju opustitve kopališ ne naprave mora posestnik vse v strugo Drave segajo e dele odstraniti in obrežje spraviti v prvotno dobro stanje.

Oba rešilna olna se morata opremiti z dvema vesli, z 1 drogom in rešilno vrvjo 20 m dolžine. Pripravljen mora biti tudi veš olnar, ki je lahko obenem tudi kopališ ni nadzornik.

Tlakovanje ob obrežju se naj izvrši po navodilih železniške uprave.

Skrbeti je za isto o v vseh prostorih, pa tudi v okolici straniš a. Celici se naj ozna ita z napisom.

Preko malega korita za oplakovanje nog je položiti primerno desko.

Oddelek za otroke, ki nima naravnega dotoka, temve se mora umetnim potom polniti z vodo, je treba redno istiti ter menjati vodo.¹⁶

Poleg omenjenih pogojev so zastopniki direkcije državnih železnic postavili še naslednje zahteve:

Tlakovanje obrežja Drave do srednje vode se mora izvršiti v dolžini celega kopalnega bazena, to je do km 39.102 proge Pragersko-Kotoriba.

Graditelj je napravil ograjo med kopališ em in progo v dolžini celega kopališ a z vhodnimi vrati proti progi ob kopalni lopi. Ker pa prosi, da bi se v kopališ nem

buffetu to ile tudi lahko opojne pija e, se mu to dovoli le pod pogojem, da se odstranijo obstoje a vrata in podaljša ograja do novo postavljene brvi ez potok Lešnica, tako, da bo prost dohod na progo iz kopališ a nemogo . Za javno pot ob železniški progi mora graditelj zgraditi ob železniškem mostu v km 38.860 straniš e.

Za dohod v ograjen prostor kopališ a se morajo napraviti stranska vrata iz obeh strani kopališ a, od katerih dveh morajo biti ena na spodnji strani ob 20^h zaprta.

Ker je stranka zgradila na železniškem svetu brv ez potok Lešnica nizvodno pod železniškim mostom, se mora pogoj za obstoj in vzdrževanje vnesti v najemniški reverz kopališ a.

Dr. Majeri mora naknadno še predložiti na rt brvi in splošni situacijski na rt v štirih izvodih.¹⁷

Ohranjena je izjava dr. Otmarja Majeri a o težavah, ki jih je imel z višjimi oblastmi.

»Jaz sem v letošnjem letu za ureditev mojega kopališ a v Dravi zopet investiral do dve tretjini prejšnjih gradbenih stroškov. Zgradil sem velik plavalni bazen, ki je popolnoma izoliran od dravske vode ter se mora v istega voda skozi filtracijske naprave iz dravske struge z elektri no sesalko odvajati. Na ta na in bo voda v bazenu 2-4 stop. toplejša od one v strugi, kar sem bil primoran napraviti radi tega, da se razni pacienti ne smejo kopati v mrzli vodi. Vsled teh investicij, kakor tudi porabe elektri nega toka za polnjenje bazena, so se režije za kopališ a zelo povišale, tako da z dolo enimi cenami ne bodo krite niti obresti investiranega kapitala, na amortizacijo v ob e ne ra unam, ker samo režija pri sedanjem prometu znaša mnogo ve kakor dnevni dohodki od 17 kabin, katerih je samo par zasedenih.

Ormožani se še sploh kopajo v odprti Dravi in ne hodijo v moje kopališ e. Tujcev ni toliko, da bi bilo kopališ e izrabljeno donosno, da bi vse kabine zasedli. Mnogo kopalcev se pride samo kopat, ki ne uporabljajo kabine in pla ajo samo po 1 din. Za društvo kakor Sokolsko in za vojake, šolska deca je kopanje popolnoma brezpla no. Potem ostane samo edini dohodek od par kabin teh tujcev, ki pridejo sem na zdravljenje.

Na kopališ u so kakor na vsaki napravi na vodi potrebna vedno popravila, kar mi je lansko leto povzro ilo velik deficit, n.p. popravilo olnov in konzerviranje lesnih delov.

¹⁶ Klasinc, Gradbena dejavnost, str. 151.

¹⁷ Prav tam, str. 152.

Uprava

Kopališ a dr. Otm. Majeri a

V Ormožu dne 28. julija 1932

Vaše blagorodje!

Usojam si Vam sporo iti, da otvarjam v nedeljo, dne 31. julija 1932 z za etkom ob 14. uri pop. svoje kopališ e, ki sem ga priredil ob nabrežju Drave v neposredni bližini železniške postaje v Ormožu.

Ob prireditvi se bode vršila veselica, pri kateri bo svirala vojaška godba.

Med tem se bodo pa poskušali – v plavališ u plava i, v veslanju preko Drave z nagrado za najboljšega-vesla a, v kopališ u se bode pa igral tudi waterpolo.

Za žejo in glad bode skrbel lastni bife, ki bode to il izborna ljutomersko kapljico.

Pekel se bode tudi »Odujak na ražnju«.

Med veselico se lahko tudi vsakdo koplje v kopališ u, mora si prinesiti seboj kopalne hla ice.

Ker bode zabava vsestranska, upam da se bode te otvoritve udeležili ter se Vam priporo am.²²

Kmalu po za etku delovanja kopališ a sredi 30. let 20. stoletja, so bile izdane tudi prve razglednice kopališ a dr. Majeri a v Ormožu, ki so imele vlogo reklamnega materiala.

Majeri evo kopališ e je delovalo do leta 1942. Takrat so Nemci dr. Majeri a izgnali, za kopališ e ni nih e ve skrbel in je propadlo. Danes so na tistem mestu ohranjeni samo še deli nekdanjih bazenov, ostalo pa je preraš eno s travo in z grmovjem.

Slika 4: Tlakovana pot in ograja med kopališ em in progo.
Hrani: Muzej Ormož

Slika 5: Pogled s terase na bazen.
Hrani: ZAP, Fototeka, Zbirka razglednic793, Pozdrav iz termalnega kopališ a dr. med. O. A. Majeri a 1939.

Slika 6: Bazeni za plavalce. (Opomba – levo ob bazenu stoji dr. Otmar Majeri)
Hrani: Muzej Ormož.

Slika 7: Kopališ e dr. Majeri a.
Hrani: Muzej Ormož.

Sanatorij Preddvor pri Kranju

Grad Preddvor je prvi omenjen v letu 1147. V asih so ga imenovali Dvor, ime Preddvor pa se je postopoma uveljavilo v asu, ko so si tla ani okrog dvora oziroma pred dvorom za eli graditi svoje borne ko e. Lastniki gradu so se menjavali in vsak od njih je grad preuredil za lastne potrebe.

²² Klasinc, Gradbena dejavnost, str. 154–155.

Slika 8: Dvorec Preddvor.
Foto: M. Poli

Nekaj let pred drugo svetovno vojno je grad kupil dr. Majeri. Spremenil ga je v sanatorij. Po itniški del gradu se je imenoval Hotel Grintovec. Bogati ljudje iz Jugoslavije, Avstrije in Nemčije so uživali v gorskem zraku in miru, med tem ko so okrevali.²³

Ta sanatorij oziroma okrevališče je dr. Majeri uredil za težje bolnike, ki jim klima v Ormožu ni ustrezala oziroma so rabili več časa za okrevanje. Med drugo svetovno vojno je njegovo posestvo v Preddvoru okupator zasedel in tu uredil delovno taborišče za ženske. Po zadnji vojni je grad postal izobraževalna ustanova. Danes pa je v denacionalizacijskem postopku.

Dejavnost dr. Majerija za izboljšanje izgleda mesta

Dr. Otmar Majeri je v začetku leta 1933 z namenom lepšati okolje v bližini svojega sanatorija (danes Žigrova ulica) zaprosil ormoško mestno občino za podelitev dovoljenja za uporabo občinske ceste med hišami številka 57, 58, 59, 61 in 62. Dovolili naj bi mu postavljanje miz, stolov, klopi, lepotnega drevja in grmovja.²⁴

Mestna občina Ormož mu je to dovoljenje tudi podelila, sam pa se je moral zavezati:

- da bo vsako leto do 31. januarja plačal priznalnino za uporabljeno cesto po 10 dinarjev;
- da si ceste nikoli in nikdar ne bo lastil, ker je celotna cesta, od zidu na eni strani do zidu na drugi strani, last občine;
- da nikomur ne bo prepovedal hoditi in voziti po tej cesti ter ceste ne bo zapiral s pregradami ali podobnim;

²³ <http://sicris.izum.si/rand/documents/discoverSlovenia/places/preddvor.html>

²⁴ ZAP, MOO, šk. 19, ovoj 77, Železniški, cestni in poštni promet (1875-1940).

- da ne bo prepovedoval prometa po cesti ali ga kakor koli oviral;
- da bo v vsakem primeru odstranil mize, stole in drugo, da bo mogoče peljati s praznim ali z naloženim vozom mimo;
- da ima občina zmeraj pravico preklicati to dovoljenje;
- da bo za vsako morebitno delo na tej cesti zaprosil za dovoljenje Občine Ormož;
- da se odpre vsaki odškodnini, ki bi nastala na njegovih cvetličnih ali opleševalnih napravah zaradi preurejanja, popravila ceste ali kanalizacije na njej.²⁵

Postavljanje stolov, klopi, miz in okrasnega grmovja je imelo namen zakriti stare zidove in plotove ter oplešati okolico. Ob občinska cesta se je v ta namen seveda uporabljala zgolj v poletnem času, v dobi sezone.

Nezadovoljstvo je povzročilo tudi večkratno in zanikrno praznjenje greznic, ki so jih praznili okoliški kmetje ali mešanici sami. Njihovo vsebino so vozili v posebnih lesenih sodkih na okoliške njive. Vendar na njivo niso vedno pripeljali tako polnega sodega, kot so ga naložili. Ker so bile ceste bolj slabe, sodki pa pogosto bolj slabo zaprti, so kmetje pogosto del vsebine izgubili že na poti skozi mesto. Vonj, ki se je širil, je bil seveda vse prej kot prijeten.

Dr. Majeri je tako 18. maja 1933 na mestno županstvo naslovil pritožbo, ki se je nanašala na odvažanje vsebine greznic. V njej je poudaril, »da se njegovi pacienti pritožujejo, češ da se v bližini zdravilišča ob 9. uri zjutraj vozi stranišče in se nataka iz odprte greznice ter poliva po cesti, da te čisto dale naprej.« Zaradi tega je zaprosil občinski odbor, naj nekaj stori za izboljšanje tega stanja. Sam je predlagal, da naj bi se čiščenje greznic opravljalo po deseti uri zvečer ali do šeste ure zjutraj, kot je to običajno v drugih krajih, kjer skrbijo za povečanje števila turistov in spoštujejo higienske predpise. Problem so rešili štiri leta kasneje.²⁶

Dr. Majeri je tako eden izmed prvih Ormožanov, ki je s svojo dejavnostjo prispeval k temu, da se je v obdobju med svetovnimi vojnami Ormož začel uveljavljati tudi kot turistično mesto.

Analiza filma Ormož leta 1935

Ob ogledu filma sva ugotovili, da je to dokumentarni film o Ormožu, ki je posnet že zvočno, in da je režiser namenil dovršen del filma zdravilišču dr. Majerija in

²⁵ Prav tam.

²⁶ Prav tam.

je pravzaprav to njegov reklamni film, namenjen prihodnjim turistom in bolnikom. Ugotovitev potrjuje finančno sodelovanje dr. Majeri a pri filmu.

Film je dolg 20 minut in je bil do leta 1992 neznan. Spomladi 1992 je Slovenski filmski arhiv pri Arhivu Republike Slovenije prevzel in uvrstil v svojo filmsko zbirko zvojni dokumentarni film z naslovom »Ormož, jugoslovanski Gallspah«. Ime je dobil po mestecu Gallspah na Zgornjem Avstrijskem, kjer je deloval ljudski zdravnik Zeileis.²⁷

V Zgodovinskem arhivu na Ptujju hranijo dokumentacijo o snemanju filma in izdelave kopije. Mestna občina Ormož je 31. julija 1935 sklenila s filmsko družbo »Svetloto« v Zagrebu pogodbo o snemanju in izdelavi zvojnega filma o mestu Ormož.²⁸ Ob podpisu pogodbe s Svetlotonom je Občina Ormož sklenila z dr. Otmarjem Majerjem, zdravnikom v Ormožu, zavezo pismo, dogovor, v katerem se je dr. Majerji zavezal, da bo prevzel vse stroške, ki izvirajo ali bi do njih prišlo iz pogodbe med ormoško občino in podjetjem Svetloto pri snemanju in izdelavi filma Ormož. Po obravnavi vseh stroškov bo Občina Ormož izročila film v last in popolno uporabo dr. Majerju. Prepustila mu bo tudi vse dohodke, ki jih bo prinesla uporaba filma. Zdravnik dr. Majerji je istega dne že plačal predjem 5000 din in si s tem zagotovil reklamno snemanje svojega zdravilišča, ki je bilo vključeno v film o Ormožu.²⁹

Slovenski filmski arhiv in Občina Ormož sta 24. junija 1992, na predvečer dneva državnosti, verjetno prvi javno prikazala film o Ormožu iz leta 1935. Ormožani so napolnili kinodvorano in se po predstavi zadržali ob okrogli mizi o filmu. Nihče se ni spominjal, da bi film predvajali že pred tem. Zato lahko z gotovostjo trdimo, da je bila premiera filma šele junija 1992, čeprav so ga snemalci »Svetlotona« posneli šestdeset let prej.³⁰

Film nas najprej popelje na ogled mesta Ormož in okolice. Turistom na zemljevidu predstavi lego mesta ob Dravi. Nato prikaže ormoški grad, mestni grb nad grajskimi vrati in dvorano z lovskimi trofejami. V Cerovcu je Matica Hrvatska poskrbela za spominsko ploščo o Stanku Vrazu na njegovi rojstni hiši, ki si jo na filmu tudi ogledamo. Potem se v filmu napotimo na sprehod po mestu. Zaustavimo se na trgu pred

cerkvijo, kjer se ob spominski plošč i spomnimo padlih v 1. svetovni vojni. Ogledamo si mešanico šolo z Marijinim znamenjem, Hranilnico in posojilnico in nekdanje obinsko poslopje. Tam srečamo nekatere lane ob inskega sveta, ki prihajajo iz obine.

Film nam nato prikaže bolnišnico križniškega reda. Na trgu nas s filma pozdravijo dr. Anton Hrovat, kirurg v bolnišnici, dr. Rosina in sestre križniškega reda.

Povrnimo se zopet k filmu, ki nadalje prikaže Hotel Reich (do nedavnega sedež Temeljnega sodišča v Ormožu), pogled v notranjost hotela, goste na vrtu. Nato srečamo dr. Otmarja Majerja a, ogledamo si njegovo zdravilišče, kopališče z bazenom in s tuši. Sledi odhod avtomobilov z gosti izpred hotela »Majerji«. V ospredju je dr. Majerji. Vidimo elektrarno, ki je oskrbovala Ormož z elektriko, in njeno notranjost. Ob pogledu na Majerjevo kopališče ob Dravi pripelje mimo vlak. Sledijo kabine s tuši, bazen s toplo vodo, kopalci v bazenu. Prikazana je terasa za sonenje s kopalci.

Vrstijo se slike: bife na kopališču za goste, gostje v bifeju, rojstna hiša prednikov dr. Majerja a, son na ura na hiši, množica z dr. Majerjem pred hišo, sprehod skupine izletnikov skozi park, izletniki pred neko zgradbo.

Nadalje je prikazana strokovna komisija, kako ocenjuje konje, in zopet gostje iz zdravilišča na obisku v vinogradih Jeruzalema, med njimi dr. Majerji, pogled na vinograde in posnetek hiše na Humu. Zopet smo v Ormožu: prikazana je zgradba z napisom »Kletarsko društvo«, sledi Ljudska hranilnica in posojilnica v Ormožu. Film nas nato popelje med vinograde, v vilo in vinsko klet ing. Štefana Brodarja, prikaže vinske sode na dvorišču pred kletjo ter delavca v vinski kleti, Veselka, ki z ročno rpalco pretaka vino iz sodov in nato ročno polni vino v steklenico.

Ob koncu sta posneta vrtnarija in nasad vrtnic dr. Brodarja z dekom med vrtnicami in veselica v mestni »grabi«. Ob vinski kapljici se Ormožani poveselijo in zapojejo. Godba na pihala igra za ples, plesalci se vrtijo na odru. Sledi nastop dekliškega pevskega zbora in mladih harmonikarjev. Dogajanje popestrijo še posnetki mlinov na obrežju Drave, v ozadju je viden ormoški grajski stolp, na ražnju pa se pečejo odojki. Film se konča s kosci, ki se pripravljajo na košnjo. Na travniku brusijo rezila svojih kos in zapojejo ljudsko pesem: »Ko psi zalajajo«.

Na začetku filma prisluhnemo ob spremljavi glasbe ubranemu dvoglasnemu petju. Pojejo pesmi: *En star ek je živel, Ko boš na rajžo šel, Sijaj, sijaj*

²⁷ Nemani, Utrinki iz zgodovine mesta Ormoža, str. 281.

²⁸ ZAP, MOO, fasc. Varia 124, snopi 6, Snemanje zvojnega filma Ormož.

²⁹ Nemani, Utrinki iz zgodovine mesta Ormoža, str. 282-283.

³⁰ Prav tam, str. 283.

son ece, Dere sen ja mali bija. Za to so uporabili v filmu ploš e.

V filmu sreamo nekatere znane ormoške osebnosti, ki so mestu in širši okolici s svojo dejavnostjo vtisnile neizbrisen peč: tako npr. slovitega zdravnika-kirurga dr. Antona Hrovata v ormoški bolnišnici, dr. Otmarja Majerija, lastnika zdravilišča in pobudnika filma o Ormožu, in ne nazadnje mešanice, ki so tam živeli, mesto oblikovali in prispevali k njegovemu razvoju. Dokumentarni film o Ormožu je dragocen dokument v »gibljivi sliki«, ki gledalcu razkriva zanimivosti mesta in mu približa življenje v že nekoliko odmaknjenem in zastrtem času tridesetih let 20. stoletja.

Slovenski ali nemški državljani

Med pregledovanjem različne literature in arhivskih virov sva večkrat naleteli na zapise, da je dr. Otmarja Majerija aretirala gestapo, da so ga imenovali nemškutar, da so ga izgnali Nemci, da je pri podpisovanju uporabljal slovensko in nemško obliko rke. Ob vsem tem pa se je večkrat pojavilo vprašanje, ali je bil slovenski ali nemški narodnosti, kar postavlja pod vprašaj tudi zapis: »Nisem Srb in ne Hrvat, niti Slovenec nisem rad, pola miša, pola ti, ich bin dr. Majerij«. Zato sva se odločili, da to vprašanje raziskati in dokazati, da je bil slovenski državljani.

V Zgodovinskem arhivu Ptuj sva našli zapis, da je bil dr. Otmar Majerij vpisan v indeks k ptujski zaporni knjigi kot politični zapornik pod zaporedno številko 285, brez navedbe datuma zaprtja oziroma izpustitve ali premestitve. V zaporni knjigi je navedeno, da je bil dr. Majerij politični zapornik, vendar nikjer ni natančno opredeljeno, za kakšno kaznivo dejanje gre, zato iz opisa zapornika kot političnega ni mogoče sklepati o naravi dejanja, zaradi katerega je bil zaprt. Arhivistka Marija Masten-Hernja naju je opozorila na članek v *Ptujskem tedniku*.

Iz prievanj paznika v ptujskih zaporih Dominika Glušiča, objavljenih v *Ptujskem tedniku*, je razvidno, da dr. Majerij sam ni vedel za vzrok aretacije. Omenjeni paznik opisuje, da so ormoškega zdravnika in lastnika sanatorija dr. Majerija iz Ormoža privedli v ptujske zapore organi tajne nemške policije takoj po svojem prihodu (torej verjetno 6. 5. 1941). V naslovu članka *Pregnali so tudi svojega loveka* paznik Glušič piše, da je tudi ormoški zdravnik dr. Majerij postal žrtev šefa varnostne policije, prav je bil hitlerjevec oziroma nemškutar. Tako obstajajo možnosti, da je dr. Majerija v Ormožu aretirala gestapo.³¹

Nesporno je dejstvo, da je gestapo (oziroma državna policija) nastopil svoje delovanje na območju Štajerske že v aprilu 1941, kar je razvidno tudi iz knjige *Ilustrirana zgodovina gestapa*. Iz gradiva je mogoče razbrati tudi zgodovinski opis nastanka gestapa in njegovega delovanja, kar potrjuje mnenje, da gestapo v nobenem primeru ni zapiral ljudi zaradi njihovih nemoralnih dejanj, temveč izključno posameznike, ki so jih šteli za nevarne nemški državi. Z vsemi sredstvi je obvaroval nemško ljudstvo pred vsakršnimi poskusi rušenja zunanjih in notranjih sovražnikov.³² Iz prievanje literature je mogoče sklepati tudi o razlogih, zaradi katerih je bil najverjetneje zaprt dr. Majerij. Glede na to, da so bili predvsem zdravniki tisti, ki jih je okupator štel za nevarne in ki jih tudi ni zajel proces deportacije,³³ je velika verjetnost, da je bil med temi zajetimi tudi dr. Majerij in da mu je bilo ob tem tudi zaplenjeno njegovo premoženje.

Zakaj je dejansko bil zaprt, lahko le sklepamo, vzrokov je več (naratno iščenoje slovenskega ozemlja pred vsemi, ki bi bili lahko okupatorju kakor koli nevarni, poroka z Židinjjo, želja po njegovem premoženju in podobno).

Da je bil dr. Majerij v ptujski zaporni knjigi vpisan kot politični zapornik, je tudi dokaz o tem, da je bil razlog za Majerijev zaprtje političnega značaja. Gledano širše bi takšna oznaka lahko pomenila, da je šlo za uresničenje na rtenega zapiranja slovenske inteligence, ne da bi se Majerij še kako posebej zameril oblastem, ali pa ozko interpretirano, da je Majerij vendarle molčal ali izrecno odklonil sodelovanje z okupatorjem in s tem sam sebe privedel do svojega zaprtja in kasneje izгона. Ena in druga razlaga pa nujno pripeljeta do najmanj dveh ključnih sklepov: prvi, da dr. Majerij nikakor ni bil na strani Nemcev in ga tudi niso imeli za svojega loveka. Zato so zoper njega in njegovo premoženje tudi izvajali kazenske ukrepe. In drugi, da je bil kot politični zapornik lahko zaprt samo zaradi tega, ker se ni pokoril nemški oblasti oziroma je odklonil sodelovanje.

Izpustitev iz zapore pa je dokaz, da so ga Nemci imeli za svojega državljana. Tega dejstva ne moremo prezreti, saj bi to pomenilo, da Nemci sploh niso vedeli, kdo je njihov lovek in kdo njihov sovražnik, kar bi po logiki pomenilo, da so bili povsem neprištevnii.

³² Butler, *Ilustrirana zgodovina gestapa*. Prevod: Ferenc, Ni več strogo zaupno II.

³³ Ferenc, *Nacisti na raznarodovalna politika v Sloveniji v letih 1941–1945*, str. 340.

³¹ Glušič, *Pregnali so tudi svojega loveka*.

Nadalje se lahko vprašamo, zakaj gestapo dr. Majeri a ni likvidiral. Tega ni mogoče povsem pojasniti, vendar konec koncev pod streli Nemcev niso konali vsi zaporniki. V danem primeru je zato tudi zelo verjetna razlaga, da je Majeri a rešilo prav to, da je bil zdravnik. Ne glede na zgoraj povedano, pa sama aretacija ostaja še naprej v celoti nepojasnjena, in to neodvisno od tega, kdaj je bil dr. Majeri a zaprt.

Med drugim obstajajo tudi dokazi o tem, da je bil dr. Majeri a tudi kulturbundovec. Ptujška organizacija kulturbunda je 11. maja 1935 v časopisu *Deutsches Volksblatt* poročala o svoji aktivnosti in se je že takrat lahko pohvalila s 578 člani: od teh jih je bilo 14 v Ormožu. Med vodilnimi člani je omenjen tudi dr. Otmar Majeritsch. Omenjena je tudi propagandna dejavnost tukajšnjega nemštva, ki izhaja iz sodnih aktov. Tako je zoper odvetniškega kandidata Erwina Wenigerholza iz Središča leta 1919 potekala kazenska zadeva zaradi suma motenja javnega reda. Urejal je časopis *Štajerec*, okrog katerega so se zbirali bivši »štajercijanci«, ki so živahno razpravljali, kako nikdar ne bodo živeli pod Jugoslavijo, ampak le pod nemško Avstrijo. Lepil je tudi letake, s katerimi je narodnjake opozarjal, kako sedanji mogotci v Kraljevini SHS nastopajo z nasiljem in kako v tej državi ni mogoče živeti. Wenigerholz je bil kmalu izpuščen iz mariborskega preiskovalnega zapora, nakar je bil izgnan iz Kraljevine SHS. Medtem pa se je iz omenjene družine uspel pravočasno izogniti oblastem tudi dr. Otmar Majeritsch, ki se je zatekel v Avstrijo ter se nato boril na koroški meji proti slovenskim prostovoljcem.³⁴

Dokaz za članstvo Majeri a v kulturbundu je dopis ptujškega svetovalca zveznemu vodstvu nemškega kulturbunda v Novem Sadu, z dne 20. 3. 1932, v katerem je omenjen dr. Otmar Majeritsch kot član zveze v Ormožu.³⁵ Bodo član je moral biti naklonjen ideologiji velikonemške ideje. Zato so v društvo vstopili le nemškutarji in osebe nemške narodnosti.

Stališče, da je dr. Majeri a bil član v tej organizaciji, je mogoče vprašljivo, predvsem pa nekoliko v nasprotju z dejstvom, da družina Majeri a ni nikoli pripadala nemški narodnosti, saj gre za ljudi, ki so slovenski državljani, rojeni v Sloveniji, med njimi ni nobenega pripadnika nemške narodnosti. Tako o njem kot o materi dr. Majeri a sta Slovenca. Njegovo premoženje pa je bilo v celoti zaplenjeno.

V tem času so zaplembe potekale v skladu z navodili in smernicami Odloka AVNOJ, z dne 21. 11. 1944, katerih cilj je bil zaseči in uničiti nemškega imetja. Tako je v praksi prihajalo do tega, da so zaplembe komisije zaplenile premoženje tudi ljudem, ki niso bili nemške, temveč slovenske narodnosti, vendar so zaradi svojega ravnanja med vojno veljale za »nem urje«. Večina ni storila nobenega dejanja, ki bi štelo za zločin, pa tudi to v pritožbenem postopku ni pomagalo, saj so bile pritožbe večinoma zavrnjene. To velja zlasti za pritožitelje, ki so izkazovali večinoma premoženje. Da je prihajalo pri izrekanju zaplembenih odločb do napak in pretiravanj, je danes že znano, saj so bili tudi primeri, ko je bilo zaplenjeno premoženje internirancu, Židu ali pa partizanskim borcem, tudi osebam, ki jim je premoženje že enkrat zaplenil okupator, potem pa še nova oblast.³⁶ Zaradi tega je logično, da je v kolesje zaplembe prišel tudi dr. Majeri a, toliko bolj, ker je bil v tujini in je že zaradi tega veljal za narodu sovražen element.

Glede na to, da so Majeri a med vojno zaprle okupatorske sile, je dovolj velik dokaz o tem, da med vojno ni sodeloval z okupatorjem ali z njim simpatiziral. Kot dokaz za to dejstvo štejejo naslednje ugotovitve: aretacija takoj po začetku vojne, najverjetnejša zaplemba vsega premoženja.

Za enega izmed možnih razlogov za aretacijo in pregon dr. Majeri a štejejo tudi dejstvo, da je bil poročen z Židinjco. Iz rojstne matične knjige Ormož³⁷, je razvidno, da je Otmar Majeri a sklenil zakonsko zvezo dne 21. 3. 1921 v Grazu, Avstrija, z Ano Baumstein. Sprva sva sklepali, da so ga preganjali zaradi ženske židovske religije, vendar nisva našli dokaza oziroma dokumenta, iz katerega bi bilo razvidno, da bi ga preganjali kot moža Židinjce. Saj je iz družinskega lista za popis prebivalstva³⁸ razvidno, da se je ločil, da je rimokatoliške vere in da je jugoslovanske narodnosti.

Kaj pa se je dogajalo z njegovim premoženjem v Preddvoru? Če je bil Majeri a v resnici pripadnik nemške manjšine oziroma so ga oblasti za takšnega imele, se takoj postavi logično vprašanje, zakaj so ga potem še vedno preganjale. Poleg tega je dokazano, da so oblasti njegovo premoženje zasegle in tudi v Preddvoru so del njegovega dvorca zasedle vojaške grupe že takoj po okupaciji, nato pa mu v letu 1943 dejansko celotnega spremenile v delovno taborišče.

³⁴ Šuligoj, Ormoški Nemci med obema vojnama, str. 203–232.

³⁵ Dopis se je v Zgodovinskem arhivu Ptuj, Muzejsko društvo, šk.-17, sign. LL/-14-/1 (spisi 6, 7 KB-1932).

³⁶ http://www.poetovio.net/portal/vec.php?id=241_0_150_M4

³⁷ Rojstna matična knjiga Ormož, let. 1895, zap. št. 67.

³⁸ ZAP, MOO, Družinski list za popis prebivalstva v letu 1931, št. popisnega lista 41.

Njegovo posestvo v Preddvoru se je dalo v najem ženski državni delovni službi, zato so izvedli potrebne gradbene spremembe za ureditev delovnega taborišča. To potrjuje članek Preddvor z okolico in dolina Kokre v metežu II. svetovne vojne³⁹, kjer je opisano, da je preddvorska graščina, v kateri je urejen Majeri ev sanatorij, od začetka vojne služila potrebam nemške vojske in oblasti in da o zasedbi zgradbe Majerija niti ni esar vprašal. Tako je bila v Preddvoru ves čas nemške okupacije policijska posadka, ki je zasedla del grajskega poslopja.

Obremenilno je tudi dejstvo, da je pri podpisovanju uporabljal tudi nemško obliko *tsch* namesto *sch*. Majerij se je podpisoval tako s slovensko kot nemško konnico, pri čemer je pomembno, da se je z nemško konnico podpisal zelo redko, pa še to le takrat, ko je posloval z uradi ali v pisni korespondenci z različnimi tujimi, zlasti avstrijskimi institucijami, esar pa ni potrebno posebej utemeljevati, saj je bil podpisan v času okupacije. Nemški jezik ruke ne pozna in je v tistem času tudi ni bilo na pisalnih strojih. Zato je bilo v asih izpisano ime Majerij s *c*, v asih z *tz* ali pa s *tsch*, ki glasovno ustreza izgovorjavi ruke. Večinoma pa se je Majerij podpisoval v slovenski obliki, o čemer pri svoji razglednici in uradni dokumenti.

Samo podpisovanje v nemški obliki priimka s konnico *tsch* še ne pomeni oziroma ni odločilen dokaz za to, da bi bil nemške narodnosti, prav tako dejstvo, da se je v drugih dokumentih podpisoval s slovensko obliko priimka, ne pomeni, da je bil zaveden in lojalen Slovenec.

Na podlagi originalnih fotografij, na katerih so zapisi v nemškem jeziku, povsod pa je ime Majerija napisano s slovensko konnico,⁴⁰ je razvidno, da je velik del fotografij Ormožana, ki prikazujejo motive kopalnišča in sanatorija (zdravilišča) založil Majerij sam, torej je kot naročnik tudi sam odločil o tem, da mora biti njegovo ime napisano po slovensko.

Dr. Majerij je bil vase zagledan možak, ki se je predvsem zanimal za svoje medicinske dosežke in bil nanje tudi zelo ponosen. V vseh publikacijah, ki opisujejo dr. Majerija, so citirane zgolj in samo njegove zasluge v zvezi z medicino in posameznimi uspešnimi primeri zdravljenja, nikjer pa ni zaslediti nikakršnih političnih udejstvanj. Iz zbranega arhivskega gradiva, ki ga je obiskovalna Ormož združila v

obsežni publikaciji Ormož skozi stoletja,⁴¹ je ime dr. Majerija omenjeno zgolj v povezavi z njegovimi investicijami in delom v Ormožu in s tem v zvezi je njegova izjava, kjer Majerij sam opisuje težave, ki jih je imel pri zagonu kopalnišča. Izrecno je celo poudaril, da so imeli Sokolsko društvo, vojaki in šolski otroci brezplačen vstop, kar tudi kaže na njegov odnos do ljudi. Zanimivo je zlasti, da navaja sokolsko društvo in vojake, torej pripadnike skupin, ki so priznane delovali v smeri interesov in varovanja takratne države in narodov. Prav tako so podrobno opisani pogoji za tehnični prevzem kopalnišča ob Dravi, stroški, ki jih je imel dr. Majerij za izgradnjo, cenik storitev in datum odprtja, nikjer pa ni zaslediti podatka o njegovem političnem udejstvanju in opredeljevanju.

Zanimiv je tudi zapis o nastanku dokumentarnega filma iz leta 1935, ki dovolj nazorno opisuje vlogo dr. Majerija pri tem projektu in je v njem mogoče zaslediti tudi kratek opis samega Majerija z omenami višjega arhivista in vodje Slovenskega filmskega arhiva v Ljubljani Ivana Nemanija. Avtor med drugim navede tudi to, da je bil Majerij leta 1942 izgnan iz Ormožana s strani Nemcev in da je bil kljub slovenskemu rodu bolj naklonjen nemškemu mišljenju. Avtor ne navaja virov za takšno oceno, pa tudi ne navede šaljivi naslova Osa, ki je Majerija hudobno karikaturno označil kot samozadostno in vase zagledano osebo.⁴²

Zapis o nastanku filma iz leta 1935 je reklamni material za njegovo kopalnišče in sanatorij z opisom prireditev, ki se odvijajo v Ormožu in okolici skozi vse leto, namenjen bodočim turistom in bolnikom, nikjer pa v filmu ni zaslediti podatka o njegovem političnem opredeljevanju in udejstvanju.

V različnih dokumentih je Majerij naveden kot jugoslovanski državljani oziroma kot oseba slovensko-hrvaške narodnosti, vendar pa je treba vedeti, da organi, ki so pisali te dokumente, niso pristojni za določanje državljanstva, razen tega pa so nekateri od njih bili napisani pred 28.8.1945, ko je za veljati zakon o državljanstvu Federativne ljudske republike Jugoslavije.⁴³ Nesporno je, da je Otmar Majerij bil državljani bivše Kraljevine Jugoslavije, vendar pa po 28.8.1945 oziroma v letu 1948, ko so se začele voditi državljanske knjige, v njih ni bil vpisan kot jugoslovanski oziroma slovenski državljani, niti mu

³⁹ Benedikt, Predvor z okolico in dolino Kokre, str. 369–375.

⁴⁰ Korpi, Pozdrav iz Ormožana, 2001.

⁴¹ Ormož skozi stoletja III, str. 150–155. Ormož skozi stoletja IV, str. 281–294.

⁴² Nemanija, Utrinki iz zgodovine mesta Ormožana, str. 281–294.

⁴³ http://www.mop.gov.si/fileadmin/mop.gov.si/pageuploads/zakonodaja/prostor/denacionalizacija_zakon.pdf

državni organi, pristojni za dolo itev državljanstva, niso podelili nobenega dokumenta, ki bi navajal na njegovo državljanstvo.⁴⁴

Mogo e bi se s svojim nelojalnim vedenjem pregrešil zoper narodne in državne interese narodov FLRJ pred vojno. Da bi se o tej okoliš ini lahko argumentirano izrekli, je predvsem treba izhajati iz pomena, ki ga pojem lojalnost ozna uje. Tako slovenski pravopis (str. 829) kot Slovar slovenskega knjižnega jezika (str. 632–633) ter Veliki slovar tujk (str. 675) pod pojmom lojalnosti v smislu, kot ga je imel v mislih zakonodajalec, razume: biti lojalen do države: izpolnjevati državljske obveznosti in zakone zaradi dolžnosti – biti lojalen, a ne aktiven državljan; drže se zakonov, poslušen oblasti, zvest oziroma vdan.

O Majeri evi zvestobi ali vdanosti državi, v kateri je živel, ni dvomiti. Vse svoje znanje in denar je dejansko med vojnama vlagal v dobro tako svojega rojstnega kraja Ormoža kot kasneje tudi v Preddvor. Glede na odmevnost njegovih metod zdravljenja, slavo in priznanje, ki ga je požel, bi z lahkoto svojo dejavnost usmeril tudi v tujini in s tem tudi bistveno ve zaslužil. Nasprotno temu je kljub težavam, ki jih je v asih imel v zvezi s pridobivanjem dovoljenj za svoje delo in gradnjo, vseeno vztrajal in celo dodatno investiral. Bil je uspešen zdravnik, financiral je prvi zvo ni film. Vendar pa je treba vsa ta dejanja dr. Majeri a predvsem oceniti z vidika njegove odlo itve, da bo kljub naporom in denarnim vložkom svoje delo posvetil predvsem ljudem iz svoje okolice, torej Ormoža, ki je bil do tedaj znan kot malo ve ja obmejna vas; da je zdravil v prvi vrsti ljudi iz vse Jugoslavije, da so bili gostje njegovega penziona predvsem Jugoslovani, da je dejansko svoje življenje podredil zdravljenju ljudi tudi na mejnih podro jih medicine, ki so v tistem asu šteli za skoraj neozdravljive. Z navedbo njegovih poslovnih uspehov in njegove strokovnosti ne moremo dokazati njegove lojalnosti. Stvari, ki so našete, odmevnost njegovih metod zdravljenja, slava in priznanja, ki jih je požel, vlaganje v dobro rojstnega kraja, financiranje prvega zvo nega filma, odprtje javnega kopališ a pa nam ne povedo ni o njegovi politni dejavnosti. Na podlagi tega lahko sklepamo, da je bil dr. Otmar Majeri slovenski državljan, pa tudi na podlagi dejstva, da je emigriral v ZDA. Dr. Majeri je namre moral dobiti dovoljenje za migracijo, takšnega dovoljenja pa ni mogel dobiti nih e, ki se je tako ali druga e boril na strani okupatorja.

Sklep

Na osnovi literature in analize razli nih virov sva ugotovili, da je bil sanatorij v Ormožu nekaj posebnega, saj je dr. Otmar Majeri v njem zdravil po t.i. Zeileisovi metodi. S svojim sanatorijem je prispeval k prepoznavnosti majhnega mesta ob Dravi v širšem slovenskem in jugoslovanskem prostoru. Preprosti ljudje so ga imenovali tudi nekakšen »Lurd«, saj je na mestu tedanjega sanatorija stala neko fran iškanska cerkev, pa tudi zato, ker je pomagal revnim pacientom. Sanatorij je sprejemal bolnike iz vse Jugoslavije in tudi iz tujine. Za težje bolnike pa je uredil sanatorij v Preddvoru pri Kranju, ki ga je okupator med drugo svetovno zasedel, danes pa je v denacionalizacijskem postopku. Turizem se je v Ormožu razvijal tudi zaradi kopališ a, ki je bilo za tisti as na precej visoki ravni, zato si številni Ormožani kopanja v Majeri evem kopališ u niso mogli privoš iti.

O takratnem izgledu kopališ a nam pri ajo stare razglednice, ki so hkrati imele vlogo reklamnega materiala. Majeri evo kopališ e je delovalo do leta 1942. Takrat so Nemci Majeri a izgnali, kar je bil tudi glavni vzrok za propad kopališ a. Podobne rezultate sva pridobili na podlagi fokusnih skupin, kjer u enci in stari starši menijo, da je vzrok za propad druga svetovna vojna oziroma da je med vojno sodeloval z Nemci.

Odgovor na vprašanje, zakaj so ga izgnali, je zapleten. Da bi lahko odgovorili na to vprašanje, sva se poglobili v prou evanje arhivskega gradiva in literature. Naposled sva prišli do sklepov, da so v vseh publikacijah in arhivskih gradivih, ki opisujejo dr. Majeri a, citirane zgolj in samo njegove zasluge v zvezi z medicino, njegove investicije in delo v Ormožu ter v Preddvoru, nikjer pa ni mogo e zaslediti podatkov o njegovem politni nem udejstvovanju in opredeljevanju. Tudi na podlagi zapisa zvo nega filma iz leta 1935 nisva zasledili podatkov o njegovem politni nem udejstvovanju. Skratka, prišli sva do sklepa, da je bil Majeri vdan svoji državi, da je bil lojalen slovenski (jugoslovanski) državljan, ki je po vojni emigriral v ZDA, kjer je tudi umrl.

Na koncu lahko povzamemo, da sta neko znano kopališ e in sanatorij v Ormožu utonila v pozabo. Danes so na mestu neko modernega kopališ a samo še razvaline, kar prikazujejo naslednje fotografije.

⁴⁴ Vir: Davorin Bešvir, višji svetovalec na Upravni enoti Ormož.

Slika 9: Stopniš e iz bazena na teraso.
Foto: M. Poli .

Slika 12: Pogled na ostanek bazena za otroke in del terase.
Foto: M. Poli .

Slika 10: Ostanke notranjih prostorov kopališ a.
Foto: M. Poli

Slika 13: Pogled z Drave na ostanke nekdanjega kopališ a dr. Majeri a. Foto: Štefan Hožyan ml., 2002.

Slika 11: Pogled na ostanke terase.
Foto: M. Poli

Ključne besede

Dr. Otmar Majeri , Ormož, kopališ e, sanatorij, okrevališ e Preddvor

Pisni viri

- Zgodovinski arhiv na Ptuj, Mestna občina Ormož (MOO), Rokopisna zbirka, R-70, Kronika mesta Ormoža.
- Ptujski tednik.

Spletni viri

- http://www.gfk.si/3_1_kvalit_raz_c.php (14. 11. 2006)
- <http://sicris.izum.si/rand/documents/discoverSlovenia/places/preddvor.html> (23. 1. 2007)
- http://www.mop.gov.si/fileadmin/mop.gov.si/page/uploads/zakonodaja/prostor/denacionalizacija_zakon.pdf (4.2.2007)
- http://www.poetovio.net/portal/vec.php?id=241_0_150_M4 (4. 2. 2007)

Literatura

- Franc BENEDIKT: Preddvor z okolico in dolina Kokre v metežu II. svetovne vojne. *Preddvor v času in prostoru*, Zbornik ob 100-letnici Preddvor, Preddvor, 1999.
- Rupert BUTLER: *Ilustrirana zgodovina gestapa*. Prevod: Tone FERENC: *Ni ve strogo zaupno II – Nacisti na obveš evalne službe in njihova dejavnost pri nas*. Ljubljana, 1978.
- Tone FERENC: *Nacisti na raznarodovalna politika v Sloveniji v letih 1941–1945*. Maribor , 1968.

- Peter Pavel KLASINC: Gradbena dejavnost v Ormožu med obema vojnama. *Ormož skozi stoletja III*. Ormož, 1988, str. 137–164.
- Nevenka KORPI : *Pozdrav iz Ormoža, Ormož na starih razglednicah*. Ptuj, 2001.
- Marjan KOŠI EK: *Leksikon Cankarjeve založbe*. Ljubljana, 1986.
- *Krajevni leksikon Dravske banovine*. Ljubljana, 1937.
- Ivan NEMANI : Utrinki iz zgodovine mesta Ormoža ob dokumentarnem filmu iz leta 1935. *Ormož skozi stoletja IV*, Ormož, 1993, str. 281–294.
- Ljubica ŠULIGOJ: Ormoški Nemci med obema vojnama. *Ormož skozi stoletja III*, Ormož, 1988, str. 203–232.
- Jože TOPORIŠI : *Slovenski pravopis*. Ljubljana, 2001.
- *Veliki slovar tujk*. Ljubljana, 2002.

Povzetek

V nalogi sva uporabili metodo analize virov (arhivskega gradiva, literature, filma), terenskega dela in fokusnih skupin. Raziskave in rezultati so pokazali, da je dr. Otmar Majeri svoje znanje in denar v obdobju med obema svetovnjima vojnama vlagal v dobro tako svojega rojstnega kraja Ormoža kot kasneje tudi v Preddvor. Bil je uspešen zdravnik. Financiral je prvi zvo ni film o Ormožu. Ustanovil je sanatorij v Ormožu in okrevališ e v Preddvoru. V sanatoriju je zdravljenje potekalo z elektroterapijo. Njegovi pacienti so prihajali v glavnem iz mest tedanje Jugoslavije pa tudi iz tujine. Leta 1932 je odprl kopališ e ob Dravi, ki ga je uredil v glavnem na lastne stroške. Kopališ e je imelo tri bazene in je delovalo do leta 1942, takrat so Nemci dr. Majeri a izgnali, za kopališ e pa ni nih e ve skrbel in je propadlo. Danes na Majeri evo kopališ e spominjajo samo še razvaline, za preostanek njegove zapuš ine pa poteka boj med dedi em in državo, saj še vedno poteka denacionalizacijski postopek.